

Jan Trňák, František Ekart, Jaroslav Lužný, Josef Topenčík a jejich stopy v rámci východomoravské kamenosochařské produkce mezi léty 1850 a 1940

*/ Jan Trňák, František Ekart, Jaroslav Lužný, Josef Topenčík and their legacy
within Eastern Moravian stone sculpture production between 1850 and 1940*

Aleš Naňák

Abstracts:

The article is focused on four stone-carving workshops operating in East Moravia between 1850 and 1940, with the stone-carving masters Jan Trňák from Uherský Brod, František Ekart from Štípa, Jaroslav Lužný from Uherský Brod and Josef Topenčík from Uherské Hradiště and their preserved and recognized elements of small sacral architecture complementing the set of already described stone-carving workshops of the given period and area. The author presents basic biographical data for each of the monitored masters, places them at least partially in the socio-cultural context and focuses on the preserved elements of the production of their workshops.

Keywords:

Jan Trňák, František Ekart, Jaroslav Lužný, Josef Topenčík, stone cross, sculpture, grave-stone, small sacral architecture, Uherský Brod, Uherské Hradiště, Valašské Klobouky, stone-carving workshop

Budeme-li se podrobněji věnovat tématu kamenosochařských děl na Uherskobrodsku či Zlínsku na přelomu 19. a 20. století, zcela jistě v rámci terénní prospekce i v archivních pramenech narazíme na jména uvedená v názvu tohoto textu. Záhy tak poznáme, že Jana Trňáka a Františka Ekarta spojuje jednak činné období před rokem 1900 a jednak poměrně rustikální tvarosloví, byť Ekartova nejmladší díla se již výrazem příliš neliší od běžné kamenosochařské produkce své doby. Oba ale patřili k vlně stále ještě lidových kamenosochařů, přičemž toto konstatování potvrzují zejména Trňákovy figurální motivy (ačkoliv i u nich lze nalézt jakousi snahu o čisté linie a detail). V případě provozů Jaroslava Lužného a Josefa Topenčíka již můžeme mluvit o podnicích etablojících se z poměrně ustáleného živnostenského prostředí, podniků rychle reagujících na poptávku veřejnosti vstřebávající mimo jiné společenské změny po konci Velké války. Dohromady pak níže uvedené sondy do produkce popsaných děl vhodně doplňují mozaiku již zdokumentovaných autorů, kteří na jihovýchodní Moravě svá díla z kamene osazovali v druhé půli století 19. a první půli století navazujícího.

Jan Trňák

Jan Trňák se narodil ve Včelarech 13. července 1841 do rodiny mlynářského mistra Josefa Trňáka a jeho ženy Cecilie, roz. Burešové ze Záhlinic (Moravský zemský archiv v Brně (dále jen „MZA Brno“), E67, Sbírka matrik, inv. č. 11262, 167). Při sčítání lidu v roce 1857 je na rodném domě zapsán s poznámkou „kamenický tovaryš“ (MZA Brno, Státní okresní archiv Uherské Hradiště (dále jen „SOKA UH“), Okresní úřad Uherský Brod, Sčítání lidu 1857, inv. č. 926, karton 2068). V roce 1874, přesněji 29. června toho roku, v Uherském Brodě zakládá kamenickou živnost (MZA Brno,

SOkA UH, Okresní úřad Uherský Brod, Živnostenský rejstřík 1857–1896, inv. č. 72, karton 72). O necelé dva roky později, 14. února 1876, uzavírá Jan Trňák, už jako kamenický mistr v Uherském Brodě, sňatek s Klementinou Schiklovou, dcerou měšťana Vincence Schikla (MZA Brno, E67, Sbírka matrik, inv. č. 12182, 186). Svatební obřad se však konal v nově zbudovaném kostele sv. Filipa a Jakuba v Dolním Němčí (Tamtéž, inv. č. 11487, 49). Jan Trňák se po sňatku usadí v uherskobrodském domě rodiny své ženy, šlo o čp. 105, a zde se mu také 12. listopadu 1876 narodí dcera Zenobia Magdalena Klementina (Tamtéž, inv. č. 12157, 104), která však již 30. listopadu 1876 umírá na záduch (Tamtéž, inv. č. 12203, 162). Druhorozená dcera Kamila Marie přišla na svět 16. ledna 1878 (Tamtéž, inv. č. 12157, 123). Kamenický mistr Jan Trňák ukončil svou životní pouť 14. prosince 1895, přičemž jako příčina smrti byla stanovena „*Phthisis pulmonum*“, tedy souchotě plic (Tamtéž, inv. č. 12204, 69). Vdova Klementina zemřela v Uherském Brodě 6. října 1913 (Tamtéž, 238).

Kamenickému řemeslu se věnoval i Janův mladší bratr Josef. Ten se narodil 26. března 1860 (Tamtéž, inv. č. 11263, 915) a kamenictví se zřejmě věnoval pod Janovým vedením. Jako „*Steinmetz und Bildhauer*“ byl v Uherském Brodě zapsán 18. července 1882 (MZA Brno, SOkA UH, Okresní úřad Uh. Brod, Živnostenský rejstřík 1857–1896, inv. č. 72, karton 72). Jeho kariéra však byla velmi krátká, neboť již 2. června 1883 umírá na „*plicní tuberkule*“ (MZA Brno, E67, Sbírka matrik, inv. č. 12203, 237).

Nejstarší známou práci z Trňákovy dílny nacházíme ve **Včelarech** – přímo v obci. Jedná se o celokamenný kříž, který je tvořen čtyřbokou základnou, z níž vychází hladký sokl opatřený signaturou *J. Trňák Uh. Brod*. Na sokl navazuje vysoký podstavec, který je na čelní straně doplněn mělkou nikou s reliéfem kalicha na oblaku; kalich je zlacen. Další podstavcové strany nesou mělké čtyřboké vpadliny s ujmутými rohy. Na zadní straně se ve vpadlině nachází nečitelný nápis s datací 1877. Podstavec je završen korintskou hlavicí, na ni dosedá hladký dřík opět se závěrem v podobě korintské hlavice. Ta vynáší členěnou patku kříže. Korpus je zlacený, nápisová destička je kamenná, litery INRI jsou pozlacený.

Jan Trňák roku 1877 rovněž zhotovil kříž, který stojí u kaple sv. Rodiny v trati Kojiny u tzv. vinohradnických búd ve **Vlčnově**. Je tvořen hladkým čtyřbokým soklem, který vynáší vysoký podstavec, který je po stranách zdoben rámováním s ujmутými rohy. Na čelní straně je v rámování vysekán nápis: *Tento Kříž/ je vizdvížen kecti/ a chvále Boží od Fran/ tiška Kundrata a jeho/ Manželky ze Svato/ bořic na Pamatku že/ jejich Syn Jakub c. k. če/ tník zde od zlomyslného/ člověka 20 března 1877/ nevyně zavražděn byl. Kdo lásku k mrtvému máš/ věnuj za duši tuto Otče – náš* (k tragické události, která vedla ke zbudování kříže: NAŇÁK 2016). Podstavec je završen vyloženou římsou, která nese litinový vrcholový kříž. Ten je u paty opatřen reliéfem Matky Boží, který je stejně jako korpus zlacený. Na kříži není dochována signatura, ovšem Seznam křížův a kaplí na území farnosti Vlčnovské uspořádaný L. P. 1902 u tohoto kříže jako autora uvádí J. Trňáka (MZA Brno, SOKA UH, Farní úřad Vlčnov, Seznam křížů a kaplí 1903, inv. č. 173, karton 19).

Další Trňákův kříž stojí v **Uh. Brodě – Havřicích**, a to u mostu přes Olšavu v ulici Cihlářská. Jedná se o litinový kříž s kamenným podstavcem. Tvořen je jednoduchou čtyřbokou základnou, která nese hladký sokl. Ten je opatřen signaturou *J. Trňák v Brodě*. Na sokl navazuje vysoký podstavec, který je doplněn nikami završenými lomeným obloukem. Na čelní straně se v nice nachází reliéf sv. Josefa, pod nikou je uvedeno *Sv. Jozef*. Na levé straně je v nice sv. Jan Nepomucký, nápis pod nikou zní *Sv. Jan Nep*. Zadní strana nese reliéf mladičkého sv. Václava. Text pod nikou je v podobě *Sv. Waclaw*. A dále je zde vysekáno: *Nákladem Šimona Cahla/ Toho času Předctaveny/ v Hawřicích 1878*. Poslední strana podstavce nese v nice reliéf sv. Jana Křtitele. Nápis zní *Sv. Jan Kř*. Podstavec je završen jednoduchou římsou, ta nese patku, z níž vychází litinový kříž s rozšířenou spodní částí. V ní se nachází reliéf Matky Boží. Vertikální břevno je doplněno oválnou kartuší, na ní byl vyveden dnes již nečitelný nápis, zřejmě „*Dokonáno/jest*“. Korpus, reliéf Matky Boží i vegetabilní motivy v dekorech kříže jsou opatřeny stříbřenkou.

Ze stejného roku pochází také Trňákovo dílo stojící ve **Lhotce u Hradčovic** v trati Za Sedlářovým. Jedná se o tvaroslovně identické dílo s křížem v Havřicích. Sokl je signován: *J. Trňák v Brodě*. K obměně došlo u části vyobrazených světců. Na čelní straně podstavce se zde nachází sv. Matěj, text pod nikou je v podobě *S. Matěj*. Na levé straně je v nice reliéf sv. Josefa, popsán je jako *S. Jozef*. Zadní strana nese vyobrazení sv. Václava. Oproti havříckému kříži je zde patron českých zemí zpodobněn jako kníže staršího věku s plnovousem. Popisek je v podobě *S. Waclaw*, pod uvedeným je pak vysekáno: *Nákladem Manželů Matěj/ a Marie Prchlik, čtvrtnicy/ z Lhotky 1878*. Poslední podstavcová strana je opatřena reliéfem sv. Jana Křtitele, text pod nikou zní *S. Jan Kř*. Niky zdejšího kříže jsou po bocích lomeného oblouku doplněny cvikly.¹ Na litinovém kříži je korpus a reliéf Matky Boží pozlacen.

O rok později Trňák dodal kříž do Drslavic. Stojí při polní cestě ke trati Vrchové. Opět se jedná o tvaroslovně obdobné dílo. Sokl je signován: *J. Trňák v Brodě*. Niky po bocích jsou širší a závěr není tvořen lomeným obloukem, nýbrž cibulovitým hrotem. Na čelní straně je reliéf sv. Josefa, popis je ve tvaru *Sv. Jozef*. Po bocích se nachází ztvárnění slovanských věrozvěstů: nalevo je to sv. Cyril (nazván *Sv. Ciril*), na protější straně pak sv. Metoděj (*Sv. Metod.*). Zadní podstavcová strana nese nápis: *Nákladem/ Tomáše Javora/ čtvrtníka z Drslavic/1879*. Litinový kříž je u paty opatřen reliéfem Matky Boží, ten je stejně jako korpus zlacený.²

Poslední známé Trňákovo dílo stojí ve **Vlčnově**, a to přímo v obci u křižovatky ulic Brodská a Vinohradská. Kříž je tvořen čtyřbokým základnovým stupněm, který vynáší hladký sokl. Na něj navazuje členěný podstavec. Jeho široká spodní část je obloukově završena a na čelní straně nese niku se zlaceným reliéfem světce na podnoží. Jak napovídá nápis na horním oblouku, jde o sv. Jakuba. Horní podstavcový díl je osmiboký a završen je vyloženou profilovanou římsou. Litinový vrcholový kříž je u patky opatřen reliéfem klečícího anděla. Na kříži není dochována signatura, ovšem *Seznam křížův a kaplí na území farnosti Vlčnovské uspořádaný l. P. 1902* u tohoto kříže jako autora uvádí J. Trňáka (MZA Brno, SOKA UH, Farní úřad Vlčnov, *Seznam křížů a kaplí 1903*, inv. č. 173, karton 19).

Kříž Jana Trňáka ve Vlčnově u kaple Sv. Rodiny, 1877. Foto A. Naňák I

Kříž Jana Trňáka v Uherském Brodě-Havřicích, 1878. Foto A. Naňák. I

František Ekart ze Štípy

František Ekart se narodil 16. října 1840 na čp. 45 ve Štípě jako syn Jakuba Ekarta a jeho ženy Rozalie, roz. Svobodové (MZA Brno, E 67 Sbírka matrik, inv. č. 4711, 174). Už jeho otec působil ve Štípě jako kameník, a tak je i zapsán při svém úmrtí 14. ledna 1859 (Tamtéž, inv. č. 4712, 24). Františkova matka pak umírá 3. srpna 1860 (Tamtéž, inv. č. 4711, 24).

Nejstarším známým kamenickým mistrem z rodu Ekartů ve Štípě byl Františkův strýc a kmožr Jiří, který je takto k 20. srpnu 1831 uveden v Knize mistrů smíšeného cechu v Napajedlích (MZA Brno, SOkA Zlín, Cechy Napajedla, Kniha 21. Knihy mistrů smíšeného cechu v Napajedlích). Jiří Ekart zemřel 26. ledna 1848 (MZA Brno, E 67 Sbírka matrik, inv. č. 4712, 149), přičemž dílnu po otci převzal syn Josef, Františkův bratranec.³ Je tedy velmi pravděpodobné, že řemeslné vzdělání získal František právě v dílně svého bratrance Josefa.

Františku Ekartovi a jeho produkci se podrobně věnoval Petr Odehnal (ODEHNAL 2010, 2011, 2018, 2024). Tomu se podařilo na základě biografických údajů vysledovat putování kameníkovy rodiny za prací na jižním Valašsku (Sehradice, Brumov, Francova Lhota, Valašské Klobouky, Lidečko), přičemž s ohledem na časovou působnost i užité tvarosloví v jednotlivých lokalitách přisoudil Ekartovi dosud anonymní kamenosochařské práce z daného období. Popsal tak Ekartovy práce ve Valašských Kloboukách, Smolině, Francově Lhotě a Lidečku. S jeho výčtem lze souhlasit, zároveň lze produkci sledovaného kameníka doplnit ještě o kamenný kříž v **Nedašově**, který byl pořízen v době, kdy Ekart pobýval ve Valašských Kloboukách. Stojí na křížovatce nedaleko někdejšího vrchnostenského hostince čp. 1. Na dvou základnových stupních je posazen čtyřboký sokl se zkosenými horními hranami. Z něj vychází osmiboký podstavec, přičemž každé z osmi polí je opatřeno mělkou nikou ukončenou novogotickým závěrem. Na čelním poli je v nice psací latinkou vyveden nápis: *Chceli kdo/ za mnou/ přijíti ve/ zmi kříž / svůj a/ následuj/ mne/ Mat. 16k./ anno/ 1878*. Na poli protilehlém je pak stejným typem písma vyveden nápis: *Ke cti / a chvá/ le Boží/ věnová/ n od/ obce/ NEDAŠO/ VA*. Podstavec je ukončen římsou, z ní vychází členěný dřík. Ten je ve své spodní části rozšířen a zdoben motivem čtyřlístku. Horní kónická osmiboká část dříku je doplněna na každém poli mělkou nikou ukončenou lomeným obloukem a završena je profilovanou římsou. Ta pak nese samotný kříž s korpusem a tabulkou INRI. Slavnostní svěcení kříže proběhlo na slavnost Nanebevzetí Páně roku 1878. V knize ohlášek brumovské farnosti pak nalezneme zápis, který průběh svěcení uvedeného kříže přibližuje. Dočítáme se, že po požehnání o půl druhé odpoledne se měl seřadit průvod věřících u návojského zámku a odtud vyjít k nově vztyčenému kříži. Tam mělo být proneseno kázání, následně svěcení a líbání kříže. Poté měli věřící zazpívat „*Tě Boha chválíme*“ a následně modlitbou celou slavnost ukončit (Farní úřad Brumov, archiv, Kniha ohlášení služeb Božích 1871–1881).

František Ekart je v dané skupině kamenosochařů výjimečný tím, že nemá stálé sídlo a putuje za prací. Tento princip již v závěru 19. století nebyl zcela běžný. V rámci práce používá novogotické tvarosloví a jeho rukopis je stále ještě lidový, byť u nejmladších prací ho lze považovat za kvalitativně srovnatelný s dobovou produkcí.

Jaroslav Lužný

Jaroslav Lužný se narodil 17. dubna 1889 v Nových Dvorech u Náměště na Hané do rodiny domkáře Františka Lužného a jeho ženy Anny, roz. Poštulkové (ZA Opava, Sbírka matrik, inv. č. 11659, 64). Jak vyplývá ze záznamů na sčítacím archu z roku 1921, v Uherském Brodě pobýval od roku 1910 (MZA Brno, SOkA UH, Okresní úřad Uh. Brod, Sčítání lidu 1921, inv.č. 1290, karton 1395). Dne 19. dubna 1913 zde uzavírá sňatek s Karlou Dudkovou, dcerou řezníka Václava Dudka a jeho ženy Filomeny. V zápise sňatku je Lužný uveden jako kamenický pomocník (MZA Brno, E 67, Sbírka matrik, inv. č. 12190, 235). V roce 1918 Lužný přebírá někdejší kamenosochařský závod Jana Záhořika, který po manželově smrti vedla Julie Záhořiková. Jaroslav Lužný živnost úředně oznámil k 29. červnu 1918, a to jako „sochařství a prodej všech potřeb pohřebních“ (MZA Brno, SOkA UH, Okresní úřad Uh. Brod, Živnostenský rejstřík 1896–1951, inv. č. 73, karton 73). V rámci propagace firmy se Lužný hlásil k tomu, že jeho podnik je „první a nejstarší sochařsko-kamenický závod v Uherském Brodě“. Uvedené se dočítáme v záhlaví jeho účetních listů, přičemž dále je zde popsáno, že u něj je „na skladě vždy velký výběr pomníků, soch a polních křížů, železné kříže atd.“ Cenná je pak informace, že řemeslné dílny jsou situovány u katolického hřbitova, obchod s pohřebním zbožím pak v domě čp. 113 v Uherském Brodě (MZA Brno, SOkA UH, Sbírka soudobé dokumentace obcí okresu Uherské Hradiště, sign. B V-195).

Jaroslav Lužný byl po roce 1918 členem a později od roku 1924 předsedou živnostenské strany v Uherském Brodě. Za tuto stranu se stal členem obecního zastupitelstva v roce 1919 a 1924, kdy se rovněž stává prvním náměstkem starosty. S jeho jménem se setkáváme i mezi prvními organizátory Československé církve v Uh. Brodě v roce 1920. Vyvrcholením jeho politické činnosti se stal rok 1928, kdy byl za podpory lidovců, ale i národních demokratů, zvolen starostou města. Tuto funkci vykonával do roku 1932 (k tématu více LUKÁŠ 2007). Jaroslav Lužný zemřel 21. prosince 1952 a pohřben je na místním hřbitově.

Co do dochovaných a jednoznačně určených děl z dílny Jaroslava Lužného zdá se, že Lužný těžiště své práce položil do hřbitovní produkce, zejména do náhrobků. Ty nacházíme na starém hřbitově v **Uherském Brodě**, v **Komni** či ve **Valašských Kloboukách**. Polní kříž s Lužného signaturou pak stojí v **Hostětíně**. Kříž je situován při silnici směřující z obce k Pitínu. Tvořen je dvoustupňovou čtyřbokou základnou, která vynáší rovněž dvoustupňový sokl. Ten je opatřen signaturou **JAR. LUŽNÝ UH. BROD**. Horní soklový stupeň je na čelní straně druhotně opatřen nápisovou deskou se jmény místních padlých ve světových válkách. Na sokl navazuje vysoký podstavec. Ten je z čelní strany doplněn nikou s reliéfem Bolesné Matky Boží, na levé podstavcové straně je vysekáno: **POCHVÁLEN BUĎ/ JEŽÍŠ KRISTUS**. Na zadní podstavcové straně pak čteme: **POSTAVENO/ V 10. JUBILEJNÍM ROCE/ TRVÁNÍ NAŠÍ/ SAMOSTATNOSTI 1928/ NÁKLADEM OBCE**. Podstavec je završen štítovou vyloženou římsou, kterou zdobí reliéf kalicha s hostií na knize a motivem obilných klasů a vinné révy. Na římsu dosedá patka vlastního kříže. Korpus je kamenný, výrazně svěšený, bederní rouška svázána u levého boku, spodní zřasený lem končí pod chodidly. Nápisová destička JNKŽ je rovněž kamenná.

Další Lužného dílo nacházíme v **Rudicích**. Jedná se o památník padlým vojákům z 1. světové války. Tvořen je základnovým stupněm (ten nese špatně čitelnou signaturu *J. LUŽNÝ UH. BROD*) a soklovou částí, která je z čelní strany opatřena reliéfem plačící ženy s dítětem u hrobu. Na sokl navazuje vysoký podstavec s nápisovou deskou, na níž jsou uvedena jména obětí. Na podstavci je vyveden motiv vojáka v mírně podživotní velikosti, který se opírá o stělu, u jejíž paty leží ulomená lipová větev. Na čelní straně stěly je zlacený reliéf kříže s Kristovou hlavou a trnovou korunou. Pod reliéfem je nápis: *1914-1918/ NEVRÁTILI SE/ VZPOMÍNÁME*.

Co do tvarosloví, Lužného produkce odpovídá požadavkům klientely v době mezi světovými válkami a jeho dílo je srovnatelné se soudobou produkcí Vincence Gregora z Uherského Brodu (k jeho dílně více NAŇÁK 2023).

Josef Topenčík

Josef Topenčík se narodil 13. srpna 1881 v Dolních Bojanovicích na čp. 95 jako syn podruha Matouše Topenčíka a jeho ženy Anny, roz. Kabelkové (MZA Brno, E 67, Sbírka matrik, inv. č. 5224, 408). Josef Topenčík se roku 1907 stává absolventem C. a k. odborné školy sochařsko-kamenické v Hořicích, kde studoval na oddělení pro sochaře a třídním učitelem mu byl Václav Suchomel. A o Topenčíkovi se také mluvilo jako o „vyučenci hodonínského štáble“ (UHERSKÉ HRADIŠTĚ, MĚSTO A OKRES 1934).⁴ V březnu 1914 Topenčík úředně oznamuje založení živnosti v Uherském Hradišti, přičemž hodlá provozovat sochařství v dílně „na staré poště“. V témže roce, přesněji 6. října 1914, si Josef Topenčík v Uherském Hradišti bere za ženu Ludmilu Hornovou, dceru Františka Horny, krejčího ve Střebčicích na Kroměřížsku. Při zápise sňatku je Topenčík veden jako sochař v Uherském Hradišti (MZA Brno, E 67, Sbírka matrik, inv. č. 12080, 177). Topenčík se se ženou usadil v bytě na domě čp. 118, kde se mu 24. dubna 1915 narodil syn Jaroslav Jiří a 13. září 1916 dcera Ludmila Růžena. V zápise obou narození je psán jako uherskohradišfský sochař (Tamtéž, inv. č. 12063, 333 a 353). Živnost si Josef Topenčík podržel do roku 1936, kdy ji předal synu Jaroslavovi (MZA Brno, SOKA UH, fond OÚ UH, Živnostenský rejstřík Staré Město, inv. č. 50, karton 22).

Pro **Kunovice** zhotovil Topenčík sochu Panny Marie Lurdské. Je tvořena základnovým stupněm, na nějž dosedá hladký čtyřboký podstavec, jehož čelní strana je v pravém dolním rohu opatřena signaturou *TOPENČÍK*. Na sokl navazuje vysoký podstavec s mírně rozšířenou spodní částí. Čelní podstavcová strana je doplněna mělkou vpadlinou s obloukovým závěrem. Ve vpadlině čteme text: *Lurdská/ Panno/ Maria// oroduj za nás!* Na zadní podstavcové straně se pak nachází nápis: *Věnují ke cti/ a chvále Boží/ manželé/ Jan a Marie/ Habartovi/ LP 1932*. Podstavec završuje vyložená jednoduše profilovaná římsa, na ni navazuje nízký hranolovitý dřík nesoucí sochu Panny Marie. Ta je ztvárněna v typické podobě. Oděna je v bohatě zřaseném šatu, ruce sepejaté na hrudi v gestu modlitby, pravou ruku doplňuje dlouhý růženec.

K historii sochy je možno uvést, že dne 23. května 1932 napsal kunovický duchovní Alois Šilhavý žádost na arcibiskupskou konzistoř do Olomouce, v níž uvedl, že Marie Habartová dala vlastním nákladem postavit novou sochu Panny Marie Lurdské, a to na památku své jediné a zemřelé dcery Anny. Dále doplnil poznámku, že na daném místě se koná zastavení v křížové dny. Zdůraznil také, že co do vlastnických vztahů k pozemku, na němž socha stojí, místo je knihovně zajištěno a udržovací fond

v hodnotě 200 Kč bude složen v nejbližších dnech v záložně (ZA Opava-pobočka Olomouc, ACO, G6, farnost Kunovice 1867–1946, karton 4924). Jak se dozvídáme z Pamětní knihy farnosti z let 1912–1981, samotné svěcení sochy bylo vykonáno 29. května 1932 a tím, kdo sochu posvětil, byl kunovický rodák a příbuzný zakladatelky P. František Bartýs, katecheta v Uh. Hradišti. Kronikářův zápis zachycuje i to, že průvod k soše byl velkolepý, provázen byl hudbou a čítal údajně na dvě tisícovky účastníků (MZA Brno, SOkA UH, Farní úřad Kunovice, Pamětní kniha farnosti 1912–1981, karton 24).

Další Topenčikovo dílo se nachází na hřbitově v **Boršicích u Blatnice**. Jedná se o centrální kříž. Tvořen je dvoustupňovou čtyřbokou základnou, ta vynáší členěný sokl, jehož spodní stupeň je na čelní straně signován *TOPENČÍK UH. HRADIŠTĚ*.⁵ Střední soklový stupeň je druhotně opatřen nápisovou deskou s textem: *VZPOMÍNKA/ OD FARNÍKŮ NA/ P. REMICIA RUDOLFA JANČU/ KTERÝ ZDE PŮSOBIL OD r. 1967 DO r. 2001/ *14.10.1919 GUNTRAMSDORF/ o 29.6.1944 PRAHA/ + 17.3.2001 BORŠICE U BLATNICE/ VZPOMÍNKA I NA OSTATNÍ KNĚZE/ KTERÍ VE FARNOSTI SLOUŽILI*. Na sokl navazuje vysoký podstavec, jehož čelní strana je doplněna obdélnou mělkou vpadlinou, v níž je vysekáno: *Člověče zde málo stuj/ rány moje rozvažuj,/ rány moje kynou,/ léta tvoje plynou,/ přijde čas, smrt nastane/ kam se duše tvoje dostane*. Zadní podstavcová strana nese informaci o donátorech: *POSTAVENO NÁKLADEM/ DOBRODINCŮ Z BORŠIC/ L.P. 1936*. Podstavec je završen jednoduchou vyloženou římsou, která nese patku kříže stylizovanou do podoby štípaného kamene. Kříž, korpus i nápisová destička I.N.R.I. jsou kamenné.

Produkce Josefa Topenčíka se zaměřovala z větší části na hřbitovní architekturu. Náhrobky signované jeho jménem lze nalézt například v Bílovicích, Huštěnovicích, Ostrožské Nové Vsi, Jalubí, Starém Městě či Ostrožské Lhotě. Z jejich množství i kvality lze konstatovat, že Topenčík byl zdatným konkurentem Františka Zbořila ze Starého Města u Uherského Hradiště (k Františku Zbořilovi a jeho dílně více NAŇÁK 2022).

Kříž Františka Ekarta v Nedašově, 1878. Foto A. Naňák. I

Kříž Jaroslava Lužného v Hostětině, 1928. Foto. A. Naňák. I

Kříž Josefa Topenčíka na hřbitově v Boršicích u Blatnice, 1936. Foto J. Janál. I

Socha Panny Marie Lurdské v Kunovicích. Josef Topenčík, 1932. Foto J. Janál. I

Poznámky:

¹ V roce 2016 byl kříž zrestaurován Tomášem Kopčilem.

² Litinový kříž je novodobý, stejně se zdá nově zhotovena i podstavcová část kříže.

³ Josef (nar. 15. prosince 1825, zemř. 3. března 1901) je jako kamenický mistr zapsán už při svém sňatku 3. února 1847 (MZA Brno, E 67, Sbírka matrik, inv. č. 4711, 85, 120 a inv. 4723, 118). Josef svou dílnu zase předal svému synu Josefovi (nar. 21. listopadu 1858, zemř. 24. ledna 1938), který je jako kamenický mistr psán při sňatku 4. února 1889 (MZA Brno, E 67, Sbírka matrik, inv. č. 4712, 47 a inv. č. 7480, 68).

⁴ František Štábla se narodil 4. května 1868 na čp. 37 ve Věžkách u Kroměříže jako syn Matěje Štábly a jeho ženy Mariany, roz. Kopečkové. Štábla v Hodoníně založil kamenosochařský závod, který nesl jeho jméno a prezentoval se jako „první moravská brusárna a pila k řezání a broušení syenitu, žuly, labradoru a mramoru“. Nabízel umělecké zhotovování oltářů, kazatelen, křtitelnic, křížových cest, soch svatých a kostelních ozdob ze dřeva, kamene a sádky. Dále zajišťoval „tovární výrobu polních a náhrobních křížů, pomníků a všech do oboru kamenického spadajících prací z kararských, tyrolských a slezských mramorů, švédské žuly, norvéžského labradoru, syenitu a pískovce“. Štábla se také hlásil ke svým úspěchům: udával, že byl za svou práci vyznamenán stříbrnou medailí v Přerově 1893, v Hradci Králové 1894, v Místku 1894, v Uher. Brodu 1895, stříbrnou státní medailí ve Vyškově 1902, zlatou medailí v Kloboučích u Brna 1903 a stříbrnou státní medailí v Hodoníně 1905. František Štábla zemřel v Hodoníně 18. prosince 1933.

⁵ Litery signatury jsou nevhodně vytaženy černou barvou, která přesahuje hrany písma a působí tak neuměle a nedůstojně.

Prameny:

MZA Brno, E67, Sbírka matrik, inv. č. 4711, inv. č. 4712, inv. č. 4723, inv. č. 5224, inv. č. 7480, inv. č. 11262, inv. č. 11263, inv. č. 11487, inv. č. 12063, inv. č. 12080, inv. č. 12182, inv. č. 12157, inv. č. 12203, inv. č. 12204.

MZA Brno, SOKA UH, Okresní úřad Uherský Brod, Sčítání lidu 1857, inv. č. 926, karton 2068.

MZA Brno, SOKA UH, Okresní úřad Uh. Brod, Sčítání lidu 1921, inv.č. 1290, karton 1395.

MZA Brno, SOKA UH, Okresní úřad Uh. Brod, Živnostenský rejstřík 1857–1896, inv. č. 72, karton 72.

MZA Brno, SOKA UH, Okresní úřad Uh. Brod, Živnostenský rejstřík 1896–1951, inv. č. 73, karton 73.

MZA Brno, SOKA UH, fond OÚ UH, Živnostenský rejstřík Staré Město, inv. č. 50, karton 22.

MZA Brno, SOKA UH, Farní úřad Vlčnov, Seznam křížů a kaplí 1903, inv. č. 173, karton 19.

MZA Brno, SOKA Zlín, Cechy Napajedla, Kniha 21. Knihy mistrů smíšeného cechu v Napajedlích.

MZA Brno, SOKA UH, Sbírka soudobé dokumentace obcí okresu Uherské Hradiště, sign. B V-195.

MZA Brno, SOKA UH, Farní úřad Kunovice, Pamětní kniha farnosti 1912–1981, karton 24.

Farní úřad Brumov, archiv, Kniha ohlášení služeb Božích 1871–1881

ZA Opava, Sbírka matrik, inv. č. 11659.

ZA Opava-pobočka Olomouc, ACO, G6, farnost Kunovice 1867–1946, karton 4924

Literatura:

NAŇÁK, A. 2014: Kameničtí mistři Václav a Štěpán Minaříkovi: druhý příspěvek k postavám moravských kameníků 19. století. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka* 14, 42–51.

NAŇÁK, A. 2016: C. a k. četník od zlomyslného člověka zavražděn byl. *Malovaný kraj: národopisný a vlastivědný časopis Slovácka* 52, č. 4 (2016), 22–23.

NAŇÁK, A. 2022: Kamenosochařský závod Františka Zbořila ve Starém Městě u Uherského Hradiště. *Acta musealia* 20 (1–2), 138–162.

NAŇÁK, A. 2023: Kamenosochařský závod Vincence Gregora v Uherském Brodě. *Acta musealia* 21.

ODEHNAL, P. 2010: Sochy světců v exteriérech jižního Valašska. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka* 11, 4–24.

ODEHNAL, P. 2011: Poznamenání svatých křížů v kloboucké farnosti. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka* 12, 4–20.

ODEHNAL, P. 2012: Kloboucká cisterna z roku 1889. *Vlastivědné kapitoly z Valašskokloboucka* 12, 32–36.

ODEHNAL, P. 2018: Kamenné a litinové kříže ve farnosti Francova Lhota, in: *Ingrederere hospes XI. Časopis Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Kroměříži*, 92–111.

ODEHNAL, P. 2024: Kamenné kříže ve farnosti Lidečko, *Památky* 3, 2024/3, 159–172.

LUKÁŠ, S. 2007: Z historie – starosta budovatel. *Brodský zpravodaj*, listopad, 10.

UHERSKÉ HRADIŠTĚ, MĚSTO A OKRES, 1934. *Národohospodářská propagace Československa*, Řada A, sv. 11, 72.